

Avoimesti tieteestä!: Annina Lattu – Luottamus synnyttää avoimuutta

Äänitteen kesto: 16 min

Litterointimerkinnät

Haastattelija:	Henriikka Mustajoki
Vastaaja:	Annina Lattu
Puhuja	
sa-	sana jää kesken
(sana)	epävarmasti kuultu jakso puheessa tai epävarmasti tunnistettu puhuja
(-)	sana, josta ei ole saatu selvää
(--)	useampia sanoja, joista ei ole saatu selvää
, . ? :	kieliopin mukainen välimerkki tai alle 10 sekunnin tauko puheessa

---

Puhuja: Avoimesti tieteestä - keskustelua tieteen, tutkimuksen ja oppimisen avoimuudesta ja vastuullisuudesta.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Tervetuloa Avoimesti tieteestä -podcastin pariin, minä olen Henriikka Mustajoki ja tänään kanssani on keskustelemassa Annina Lattu. väitöskirjatutkija Tampereen yliopistosta ja Pekingin yliopistosta. Tervetuloa, Annina!

ANNINA LATTU: Kiitos paljon!

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Annina, kertoisitko sä ihan ensiks, minkälaista tutkimusta sä teet?

ANNINA LATTU: Mä tutkin avointa tiedettä yritysyliopistoyhteistyössä Suomessa ja Kiinassa, ja mä tutkin erityisesti sitä avointa tiedettä estäviä ja mahdollistavia tekijöitä. Eli Open science ja University Industry Collaboration on näitä mun avainkäsitteitä. Sitä on tutkittu oikeasti aika vähän vielä, ja tässä vaiheessa mulla on ollut haasteena löytää ensinnäkin se aikaisempi kirjallisuus eri tällaisten avainsanojen takaa. Yritysyhteistyöhän on tutkittu paljon ja siellä on tunnistettu ihan että jotta se yritysyhteistyö niinku menestyy, niin siinä on pakko olla luottamusta näiden osapuolien välillä jotka tulee myös aika erilaisista kulttuureista ja se luottamus niinkun yleensä synnyttää avoimuutta ja toisinpäin. Niin nyt sitten, kun itse katson tämän avoimen tieteen näkökulmasta tätä, niin siinä on tietty niinku monia kysymyksiä, ja lähden itse siitä et miten eri, nää osapuolet tulkitsee tämän käsitteen avoin tiede, että tällaista!

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Niin, ku sä sanoit että tätä on tutkittu aika vähän, mikä sua motivoi tutkia juuri tätä?

ANNINA LATTU: No, mua motivoi se, että koska me ollaan tässä ekologisen kriisin, niinkun aikakaudella eletään, niin mä koen että se on äärimmäisen tärkeä, että sieltä yliopistomaailmasta, akateemisesta maailmasta, tutkimusorganisaatiosta se tieto, tieteellinen tieto päätyis käytäntöön, silleen että mahdollisimman paljon kestävä kehityksen ratkaisuja pystyttäis skaalaamaan tehokkaasti, tälleen niinkun maailmaan.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Luenko minä oikein sieltä, tavallaan rivien välistä et sä koet, et avoimella tieteellä on täs (--) [02:10] jotenkin keskeinen rooli?

ANNINA LATTU: Kyllä, ehdottomasti se et mahdollistaa, se että tieteellinen tieto julkaistaan avoimesti. Et se on mahdollisimman monen saatavilla, ja sit toisaalta se että se tutkimusaineisto, tutkimusdata on avointa, mahdollisimman monen saatavilla ja sit ihan tämä avoin yhteistyö, et sitä tehdään, on semmonen asenne, että tutkijat tekee yhteistyötä monen tahon kanssa niin kaikki nämä edesauttaa sitä, että niitä ratkaisuja saadaan ulos sieltä, sitä tietoa saada ulos niistä yliopistoista ja tiedemaailmasta.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Jos sä aattelet jotenki semmosta ideaalimaailmaa, nii miltä se yritys yhteistyö nyt näyttäis? Mikä sä koet et on syy siihen, että, että me olemme vielä ilmesesti aika kaukana siitä ideaalimaailmasta?

ANNINA LATTU: Monille tulee ehkä yritys yhteistyöstä ja tälläsest tutkijoiden ja yritysten yhteistyöstä mieleen, et se avoimuus ois jotenkin vaikeeta ja avoimen tieteen toimintatapojen noudattaminen on vaikeeta. Tutkimusorganisaatiot on niinkun aika siiloutunu ja keskenään, puhutaan tästä norsunluutornista ja muuta. Näin on, ja tieteelliset artikkelit, ne on, tutkijat kirjottaa usein niinku toisilleen, ja ne on siellä niinkun pienien piirien tiedossa ne löydökset. Mutta nyt onneks meillä on internet, ja tiedon jakaminen on helpompaa kuin koskaan, niin toivottavasti pääsemme lähemmäs ideaalimaailmaa niinku nopeasti. Sanotaan niinku et tällaisessa lähitulevaisuuden ideaalimaailmassa, niin mä näkisin, että toistaseks tää avoin tiede on semmoinen minkä tutkijat ymmärtää parhaiten, ja tutkijat osaa selittää parhaiten yrityksille. Yritykset on hirveän kiinnostuneet siitä, koska heidän puolella taas puhutaan tästä avoimest innovaatiotoiminnast, eli et yritykset hyödyntäis mahdollisimman paljon tietoa ja, ja olis niinku avoimia, tietty strategisesti heille sopivasti ulospäin ja tiedolle, niinku joka tulee tälleen heille sit sisäänpäin. Niin niin, ideaalimaailmassa tutkijat vois lähteä rohkeasti keskustelemaan niiden yritysten kanssa, joiden kanssa tekee yhteistyötä siitä, että mitä avoin tiede on, eli pragmaattisimmillaan mä käytän aina tätä avoimen tieteen koordinaatio(-) [04:15] jaottelua, eli se on avointa yhteistyötä, ja sit se on tätä avoint julkaisemist, ja sit se on tätä avoint dataa, ja sit on avoimet oppimateriaalit, että hei et ku me tehdään nyt tämmöinen yhteistyöhanke, eli miten voitais olla tästä avoimia, nii ensinnäkin tutkijoiden on hyvä kertoa et miks se on heille tärkeä, et tää avoin julkaiseminen ja sit just tää aineisto, et jos olis vaan mahdollista, et

voisko sen avata, et minkä takii se on tärkeätä, et siin voi olla vaikka mitä mahdollisuuksia, vaikka sit yritykset miettii just täst kaupallisesta vinkkelistä. Mutta joo, ideaalimaailmassa, että yritysten ja tutkijoiden välillä olis tällast avoint vuoropuheluu ja sitten, että he ymmärtäis toisiaan, ja mahdollisimman hyvin siitä et mikä on semmosta tietoa mitä ei oikeasti voi avata. Kun sen, sen ymmärtää ja siitä käy keskustelua nii sit on helpompaa, sitten avata juttuja.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Jos sä mietit, niin mimmonen tuki ois erityisen tervetullutta?

ANNINA LATTU: Tutkijat tarvitsee paikan jonne he voi olla siel kotiorganisaatiossa yhteydessä, eli tukee innovaatiopalveluista, tai no, missä yksikössä nämä tyypit onkaan, mutta et jotka kysyy tutkijoilt et okei, millainen tutkimushanke sul on käynnissä, millaista aineistoo sä käytät, millasta aineistoo kertyy, minkätyyppisiä ehkä tuloksia täs tulee. Sit he miettii et okei, yhdessä et mitkä vois tässä olla, voisko tätä aineistoo avata, voisko julkasuja mitkä vois olla, ne julkaisukanavat, oisko siellä, oisko siellä tällasii Open Access -vaihtoehtoja. Ainaki Tampereen yliopistolla mä koen et siellä on kyllä nää tukipalvelut tosi hyvin hoidettu. Mä oon saanut tosi hyvää tukea sieltä, meillä on siellä datapalvelut, joilta mä oon kysyny näit, näistä tietosuojailmoituksista, et onks tää nyt oikein tehtyjä. Ja sitten tietoarkistoon voi olla myös yhteydessä, ja sit vertaistuki on tosi tärkeätä, et mul on, mun kollegat, tosi fiksut kollegat tuolta Higher Education Groupista, Anu Nuutinen ja Erkka Lilja joiden kanssa mä oon sparrannut tätä niin se on ollu tosi hyvä juttu. Musta tuntuu et kun on haastatellut muita ihmisiä tästä avoimest tieteest, miten he sen kokee ja miten he, niinkun tutkijat siinä yritysyhteistyös tehtävässä tutkimuksessa, et miten he siinä toimii, ja toisaalta et miten yritykset sitten kokee nää avoimuuden kysymykset, et kaikki on yhtä alussa. ja mahdollisesti epätietoisia näistä toimintatavoista niin sit se on tärkeintä et on semmonen asenne et rohkeasti kysyy apua ja neuvoa.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Ja jos me puhutaan sun tutkimuksesta, ja siitä, erityisesti datasta jota sä tuotat, mimmosen datan kanssa sä teet työtä? Mikä sua motivoi avaamaan sun omaa tutkimusaineistoa?

ANNINA LATTU: Se, että siitä työstä mitä mä oon tehnyt niin vois olla mahdollisimman paljon hyötyä kaikille meille. Mä kerään haastatteluaineistoa, ja sen lisäksi mä kerään kyselyaineistoa, eli mä käytän ite sekamenetelmiä. Näissä haastatteluissa saa kurkistaa, niinku sekä yritysmaailman ihmisten linssien läpi maailmaan, ja sitten tutkijoiden, ja sieltä tutkijapuolelta vahvasti niin kun, sitten tällaisen nuoren tutkijan näkökulmasta, sielt tulee paljon uusia ajatuksia niinkun, erityisesti tähän niinku ristiriitaan mitkä, mitä tutkijat kokee täst avoimesta julkaisemisesta. Ku miettii näit avoimen tieteen käytäntöjä täs yritysyhteistyössä, niin tutkijat painii sen kanssa että niistä ei hirveesti tiedetä vielä, niistä toimintatavoista. Ja sit jos mennään tähän julkasemiseen niin, niin se nähdään sellaisena niinkun tradeoffina tai ristiriitana, se avoimissa julkaisukanavis

julkaiseminen versus sit näissä (-) [07:41] kakkos, kolmos lehdissä julkaiseminen. Ja tässä on kyllä tullut itse miettineeks just näitä avoimen tutkimusaineiston kysymyksiä, ja nyt kun mä tätä yritysysteistyötä tutkin, niin mä luulen, että itse tuun toimimaan sillä tavalla, että mä sitä kyselyaineistoa avaamaan mahdollisuuksien mukaan näiden mun kyselyihin vastanneiden tyyppien suostumusten mukaan, ja sitä pystyy helposti anonymisoimaan. Koska jotta että se on, jotta sitä voi avata niin sen, sen aineiston pitää olla anonymi, mut sitten haastatteluaineiston kanssa niin sitä hirveän vaikea tehdä anonymiksi, silleen et sit ois hyötyä. Vaikka sitten toisaalta, kun tätä teemaa miettii, et eihän, eihän mä viel niinku tiedetään et mitä kaikkea hyötyy siitä laadullisesta aineistosta niinkun on. Ja miten sitä avattua aineistoa voidaan jatkokäyttää, niin niithän mahdollisuuksia on ihan lukemattomia.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Sehän on totta! Eihän se ole avaajan tehtävä määritellä miten sitä aineistoa sitten muut käyttää. Vaan avaamalla tarjotaan se mahdollisuus siihen, että muut voivat sitten sen valinnan tehdä. Sä mainitsit tossa tän anonymisoinnin semmosena niinkun haasteena avoimen datan kysymysten kanssa. Millä tavalla sä oot lähestynyt tätä anonymisoinnin haastetta?

ANNINA LATTU: No, mä oon lähestynyt tätä, jos mä mietin ensin että tutkimusaineiston avaamista, että se on niinkun se iso haaste, ja siellä sitten tää anonymisointi on osa sitä, niin mä oon lähteny ite sitä sillä tavalla lähestymään, että tärkeintä on että ne informantit, ne haastateltavat tai ihmiset jotka vastaa siihen kyselyyn, niin että he tietää, mihin he suostuu ja et siinä mennään niinku heidän etunsa edellä, ja sitten tämä anonymisointi, niin se on haastavaa siinä vaiheessa et jos sillai laadullises aineistossa on hirveästi asioita mistä tunnistaa muita ihmisiä, tai tän henkilön, ja jos siinä vaikka yrityssalaisuuksia, niin kuin mulla saattaa olla jotain joka liittyy niin koko yrityksen toimintaan niin.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Annat ymmärtää, että yritysysteistyössä syntyvän datan avaaminen on vielä harvinaisempaa, mitä sä ajattelet et tarvittais siihen, että sitä avattais enemmän?

ANNINA LATTU: No, mun haastateltavat on maininnut siitä, että se, sitä on mahdollista avata, jos sitä normalisoidaan, ja sit on käytetty myös käsitettä abstrahoidaan, että mä luulen että siinä vaiheessa kun ne avoimen tieteen toimintatavat ja erilaiset tavat niin kuin tehdä sitä aineistoa tunnistamattommaksi, niin kun ne yleistyy niin, niin siitä tulee tyypillisempää. Että se et mikä siinä yritysysteistyös tehtävän tutkimuksen datan avaamisessa, mikä siinä on se, ongelma on se, että jos se data liittyy jotenkin sen yrityksen tai yritysten tai julkisyhteisöjen liikesalaisuuksiin tai toimintatapoihin tai johonkin muuhun tuotteisiin mitä hän ei halua paljastaa, niin silloin se, sitä ei voi niin kuin avata. Silloin se pitää jollain tavalla niin kuin tehdä tunnistamattomaksi.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Todella kauheen ymmärrettävää, että yritykset eivät halua, että kaikkea jaetaan, mutta jos me kyetään luomaan toimintatapoja, jossa pystytään tätä asiaa hallitsemaan riittävällä tavalla, joko tän tunnistettavuuden vähentämisen tai jonkun muun kautta, niin mitä hyötyä sä koet, tai että sun haastatteluissa on tullut esille siitä, et tällastakin dataa jaettaisiin?

ANNINA LATTU: Usein näitä avoimen tieteen linjauksia ja politiikkoja, niin niitä perustellaan paljon talouskasvulla, ja sillä että me ei vielä tiietä, että mitä kaikkee hyötyä näistä dataseiteist ja aineistoista on, mutta sitte kiinnostavasti niin kun, mun haastateltavat yritysedustajat ja tällaisten niinku innovaatorahoittajien edustajat niin näkee sen sillai, että, et okei et siin, datan avaamiseen mahdollisti menee resursseja ja sitten että niiden kaupallinen potentiaali on aika pieni. Toisaalta jos mietitään niin kun sitten vaikka tätä koronaviruspandemiaa, mikä meillä on nyt päällä niin siellä kyllä on todella mittavaa kaupallista hyötyä ollut näistä erilaisten aineistojen avaamisesta, mistä sit hyöttyy - no ihmiset sitten rokotteet saatuaan, mutta, mutta myös niinku eottomasti teollisuus, niin, niin se jotenkin, se, sitä vielä niinku vaikee, ihmisillä on erilaisii näkemyksii siitä aineiston arvosta, mutta tätä tällä hetkellä nää, nää mun haastateltavat ei näe, monet on sanonut että tällä ei välttämättä oo hirveesti niinku arvoa, ei ainakaa kaupallista arvoa jollain tavalla tällä aineistolla.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Onko näillä sitten jokainen muunlaista arvoa kuin kaupallista?

ANNINA LATTU: No sehän on se, nimenomaa, et oisko tutkimuksellista, että tutkijoille se on ollu aika selvää, että siellä voi olla, tai tavalla et on vähän samanlainen niinku mäki sanoin, ajattelumalli että kannattaa avata, et me ei vielä tiedetä et miten sitä aineisto voidaan hyödyntää.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Periaatehan on, tällain kansainvälisissä suosituksissa on se, että niin avointa kun mahdollista, niin suljettua kun välttämätöntä, joka lähtee siitä ajatuksesta, että se avoimuus on se oletusarvo, ja sitten meillä on erilaisia syitä pitää sitä suljettuna, josta kaupalliset, yritystoiminnalliset syyt on yksi hyväksyttävä syy.

ANNINA LATTU: Mulla on ollu, ollu ilo olla mukana tässä avoimen tieteen koordinaation avoin yritysyhteistyöasiantuntijaryhmässä, ja siellä me ollaan tehty tällaista ohjetta liittyen tutkimusorganisaatioiden ja yritysten väliseen yhteistyöhön, niin, siis se on ollu tosi tärkeä ja hyödyllist itellä olla mukana tässä Avoimuus yritysyhteistyössä -asiantuntijaryhmäs, ja sit siel on ollu paljon tyypejä, on tutkijoita ja sit on paljon tutkimusorganisaatioiden hallinnosta ihmisiä jotka tekee työtä tutkimusyhteyshankkeiden kanssa, ja yks tärkeä juttu siinä ohjessa on, mikä on niinku erityispiirre tässä avoimuusteemassa, yritysyhteistyössä on se, että se pitää olla ajoitettu hirveen hyvin se avaaminen, eli erityisesti, on se sitte yritys tai tutkijat, jos niitä halutaan hyödyntää kaupallisesti,

niitä niinku löydöksiä, niin silloin pitää odottaa sitä, että ollaan laitettu patentti vireille ja sitten, sitten vasta julkasta.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Niin patentithan eivät välttämättä ole suljettuja. Siellä vaan määritellään hyödyntämistä, monessa patentissahan on itse asiassa aika laajat avoimuuden asteet. Mutta hyödyntämisen malleihin on sitten asetettu rajoituksia. Avoimen tieteen ja tämmösen immateriaalioikeuksien ja muidenkin kanssahan on meillä matkaa, että me löydetään se tasapaino, mutta, mutta periaatteessa ristiriitaahan niissä ei ole. Meidän pitää vaan oppia ja etsiä, löytää, luoda ne ratkaisut joilla tämä yhteistyö toimii.

ANNINA LATTU: Siinä vaiheessa, kun tutkijat rupeaa just avamaan näitä omia aineistojaan, niin vaikka sitä mä en itse tutkikaan, niin sitä mua, se mua paljon mietityttää jotenkin, että miten me voidaan varmistaa se, että tän tutkimustyön hedelmät, niin ei vaan kerry pienelle vähemmistölle vaan et niistä hyötyy kaikki mahdollisimman paljon.

HENRIIKKA MUSTAJOKI: Siellä on varmaan yks semmonen avoimen tieteenydin, joka moniakin ihmisiä motivoi. Että onko mitään perusteluja sille, että minä teollani, jollain tavalla rajoittasin tai minimoisin sitä hyötyä. Joka tästä voisi olla et voi, voinko minä sitä eettisestikään perustella. Mutta kiitoksia, Anniina Lattu, siitä, että olet avannut väitöskirjatutkijan työtä ja näkökulmia avoimeen tieteeseen ja avoimeen dataan, ja sitten erityisesti tästä yritysytteistyön näkökulmasta.

ANNINA LATTU: Kiitos, ilo on mun puolella.